

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Östergarnsberget, Östergarns socken, Gotlands kommun

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar Länsstyrelsen att förklara det område som avgränsats med heldragen svart linje på bifogade karta, bilaga 2, som naturreservat. Reservatets gränser utmärks i fält.

Reservatets namn skall vara **Östergarnsberget**

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Namn	Östergarnsberget
Kommun	Gotland
Län	Gotland
Natura 2000-beteckning	SE0340115 (Natura 2000-området omfattar endast den östra delen av reservatet)
Lägesbeskrivning	Mellan Östergarns och Gammelgarns kyrkor (se översiktskartan, bilaga 1).
Ekonomiska kartblad	069 36 (06J3g) och 069 46 (06J4g)
Fastigheter och ägare	<i>Östergarn Fakle 1:2</i> : Bertil Jacobsson, Fakle, Östergarn, 620 16 Ljugarn <i>Östergarn Fakle 1:3</i> : Bertil Jacobsson, Fakle, Östergarn, 620 16 Ljugarn <i>Östergarn Falhammars 1:17</i> : Bertil Jacobsson, Fakle, Östergarn, 620 16 Ljugarn <i>Östergarn Falhammars 1:18</i> : Bertil Jacobsson, Fakle, Östergarn, 620 16 Ljugarn <i>Östergarn Ganne 1:7</i> : Eurolime AB, Box 521, 721 09 Västerås <i>Östergarn Gutenviks 1:20</i> : Eurolime AB, Box 521, 721 09 Västerås

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

Östergarn Katthammars 1:17: Eurolime AB, Box 521, 721 09 Västerås

Östergarn Kaupungs 1:27: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Östergarn Stora Hamre 1:17: Roland Petersson, Stora Hamre, Östergarn, 620 16 Ljugarn

Östergarn Tomase 1:19: Eurolime AB, Box 521, 721 09 Västerås

Östergarn Vassmunds 1:23: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Dessutom berörs samfälligheterna Östergarn s:25 (samfällt stenbrott i Kaupungsklinten och Östergarn s:34 (samfälld väg över Östergarnsberget) (se bifogad fastighetsutredning, bilaga 5).

Areal

193 hektar

Förvaltare

Länsstyrelsen i Gotlands län

SYFTET MED RESERVATET

Syftet med bildandet av naturreservatet Östergarnsberget är att bevara områdets skogar, alvarmarker, våtmarker och klippbranter.

De värdefulla livsmiljöer som omfattas av EU:s s k Art- och habitatdirektiv – enbuskmarker på hedar och kalkgräsmarker (5130), gräsmarker på kalkhällar (6110), nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker (6280), kalkkärr med gotlandsag (7210), rikkärr (7230), klippvegetation på kalkrika bergsluttningar (8210), uppspruckna kalkstenshällmarker (8240) och trädklädda betesmarker av fennokandisk typ (9070) – skall bevaras i gynnsam bevarandestatus.

De rödlistade djur- och växtarter som förekommer i området – t.ex. hjorttunga, kalkbräken, kalkkrassing, styv kalkmossa och berguv – skall samtliga bevaras långsiktigt.

Strukturer som död ved och gamla träd skall förekomma i rik omfattning.

I betesmarkerna skall igenväxningsvegetation inte förekomma i nämnvärd omfattning.

Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten skall kunna förekomma i hela reservatet, och besökare skall kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

Större delen av reservatet skall skötas genom bete som vid behov skall kompletteras med röjning och plockhuggning. Skogsmarken i den sydvästligaste delen av reservatet skall dock lämnas för fri utveckling.

SKÄLEN FÖR BESLUTET

I området finns kalkkrassing och styv kalkmossa vilka är speciellt skyddsvärda arter enligt EU:s art- och habitatdirektiv (rådets direktiv 92/43/EEG). I Östergarnsbergets klippbranter har vissa år berguv häckat; berguven omfattas av EU:s fågeldirektiv (rådets direktiv 79/409/EEG). Förutom ovannämnda arter finns i området ytterligare minst fem rödlistade arter kärlväxter, två arter lavar och en fjärilsart.

Del av området har av regeringen föreslagits till det europeiska ekologiska nätverket Natura 2000 (område SEO340115, Östergarnsberget).

I länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering finns fyra områden upptagna som klass 3 (objekt 46039, 47007, 46023 och 47027). Tillsammans omfattar dessa områden större delen av reservatet.

Reservatet ligger inom område av riksintresse för naturvården enligt 3 kap 6 § andra stycket MB (område NRO09042, Östergarnsberget-Grogarnsberget). Reservatet ligger även inom område av riksintresse för friluftslivet (nr 2, Östergarnslandet), delvis även inom område av riksintresse för kulturmiljövården (nr 30, Östergarn).

Områdets största våtmark, Gannemyr (objekt 6J3G01) som ligger inom reservatet har i länsstyrelsens våtmarksinventering bedömts ha näst högsta värde (klass 2). I den sydvästligaste delen av reservatet finns en källmyr med artrik flora.

I den sydvästligaste delen av reservatet finns en skoglig nyckelbiotop bestående av en barrskog med stort inslag av båda gamla, senvuxna träd och spärrgreniga tallar. Nyckelbiotopen omfattar större delarna av fastigheterna Östergarn Fakle 1:2 och 1:3 samt Östergarn Falhammars 1:17 och 1:18.

SAMMANFATTANDE BESKRIVNING AV OMRÅDETS PRIORITERADE BEVARANDEVÄRDEN

Östergarnsberget består huvudsakligen av en hållmarksplatå med branta klintar åt väster, norr och öster.

Den mest förekommande naturtypen är alvarmark. Det finns både karstmarker med djupa sprickor mellan nästan helt kala hållar, och marker där kalkberggrunden täcks av tunna lager av vittringsgrus eller klappersten. Alvarmarken innehåller typiska arter som fårsvingel, gul och vit fetknopp, bergskrabba, tulkört och grusslok. Det

finns också mer sällsynta arter som kalkkrassing, gotlandssolvända och styv kalkmossa. Alvaret övergår söderut alltmer i en mager hållmarkstallskog. Många av tallarna är relativt gamla, och i några delar finns gott om döda träd.

Den största våtmarken är Gannemyr. Den domineras av ag, men kanterna har en rik flora med arter som ängsnycklar, ängsull och spindelblomster. I reservatet finns också en källmyr och ett par mindre våtar.

I de branta inlandsklintarna finns imponerande grottor och överhäng, och en mängd stora block har rasat ned. I och nedanför rasbranterna växer omväxlande lövträd och tall. Där hittar man typiska arter som svartbräken och murruta, men också de hotade arterna hjorttunga och kalkbräken. Berguv har tidvis häckat i en av branterna.

I reservatet finns också höga kulturhistoriska värden, bland annat ett flertal stensättningar och kalkugnar.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

Med stöd av 5, 6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver Länsstyrelsen följande:

Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att inom reservatet

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. dra fram mark- eller luftledning,
3. anlägga väg eller stig,
4. gräva, schakta, fylla ut, spränga eller på annat sätt skada mark eller block,
5. anordna upplag,
6. dika eller dämna,
7. rensa befintligt dike,
8. avverka, upparbeta eller bortföra levande eller dött träd,
9. tillföra växtnäringssämne eller använda kemiskt bekämpningsmedel.

Utan hinder av dessa föreskrifter får förvaltaren vidta eller låta vidta de skötselåtgärder som anges i bifogade skötselplan, bilaga 4.

Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt tillfastigheter att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet inom naturreservatet skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

12.8.2005

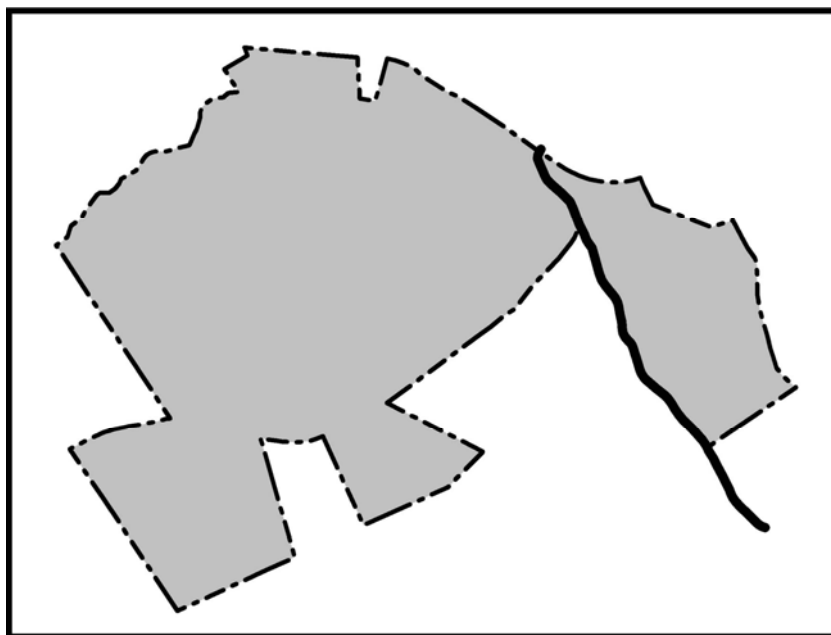
Dnr 511-5213-01

1. att reservatsgränsen röjs och markeras,
2. att skyltar med information om reservatet sätts upp,
3. att betesdrift (inklusive uppförande och underhåll av stängsel) sker inom området i enlighet med vad som anges i skötselplanen,
4. att undersökningar genomförs av områdets mark- och vattenförhållanden samt djur- och växtarter.

Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om allmänhetens rätt att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att:

1. föra motordrivet fordon annat än på den väg som markerats med heldragen svart linje på kartan nedan,
2. ställa upp husvagn,
3. bryta kvistar eller på annat sätt skada levande eller dött träd eller buske,
4. avsiktligt skada, döda eller samla in djur,
5. göra upp öppen eld.

Den väg på vilken allmänheten får föra motordrivet fordon har markerats med heldragen svart linje på kartan ovan.

FASTSTÄLLELSE AV SKÖTSELPLAN

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 4.

ÄRENDETS BEREDNING

Länsstyrelsen har under hösten 2002 utarbetat ett förslag till bildande av ett naturreservat. Förslaget sändes ut på remiss den 31 oktober 2002. Ett informationsmöte om reservatsförslaget hölls för berörda markägare i Östergarns bygdegård den 2 december 2002. Därefter har förhandlingar förts med de berörda markägarna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (se bilaga 6).

Beslut i detta ärende har fattats av Länsstyrelsens styrelse. I beslutet deltog landshövding Marianne Samuelsson, ordförande, samt ledamöterna Kerstin Blomberg, Lennart Niklasson, Mikael Nilsson, Eva Nypelius, Katrin Rindlaug och Lilian Virgin. Naturvårdshandläggare Stellan Hedgren föredrog ärendet.

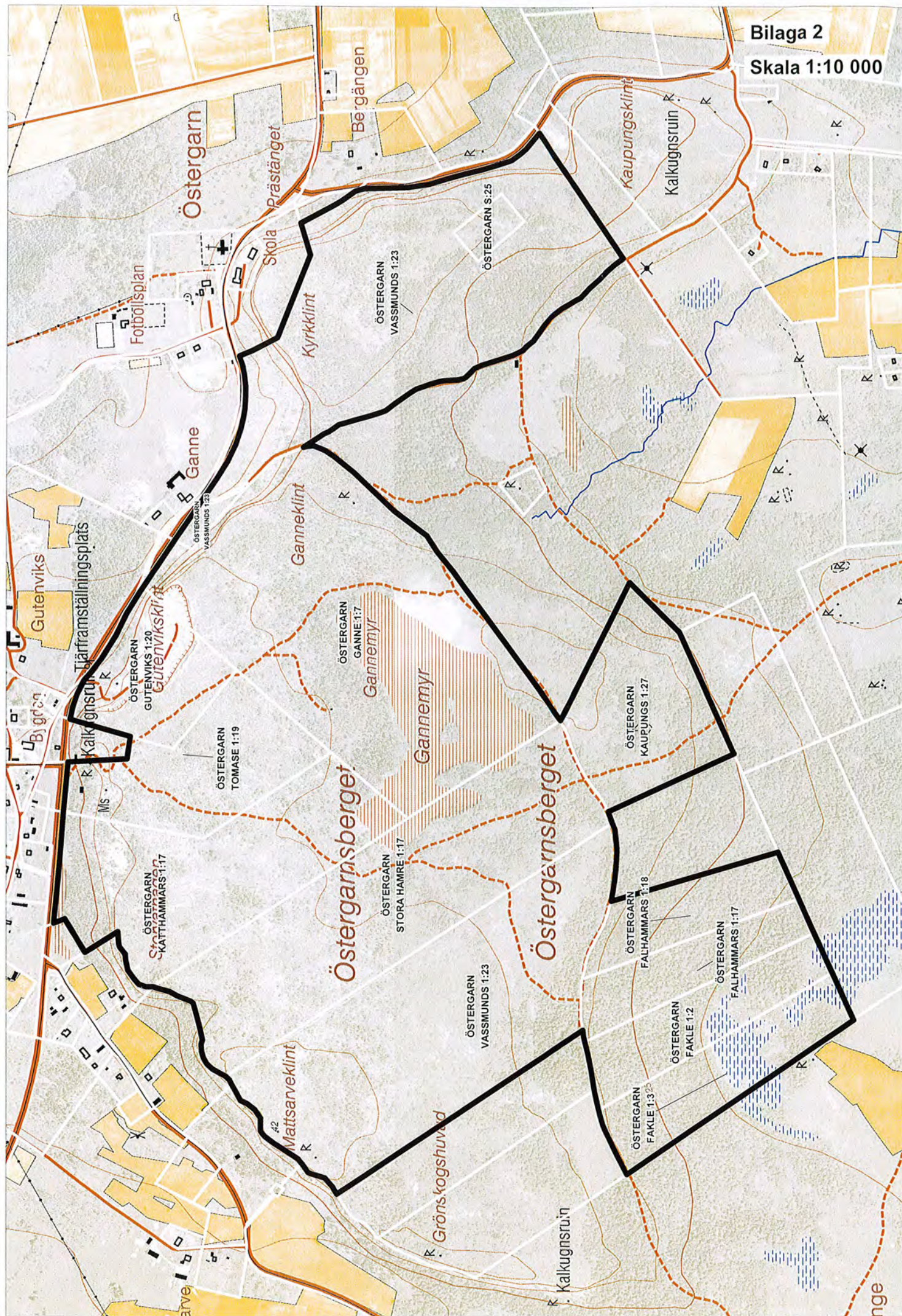
Marianne Samuelsson

Stellan Hedgren

BILAGOR

1. Översiktskarta
2. Reservatets avgränsning
3. Skötselplan
4. Karta visande i reservatet förekommande naturtyper
5. Fastighetsutredning
6. Hur man överklagar

Skötselplan för naturreservatet Östergarnsberget

I Beskrivningsdel

1. Syftet med reservatet

Syftet med naturreservatet Östergarnsberget är att bevara de värdefulla skogarna, alvarmarkerna, våtmarkerna och klippbranterna.

De värdefulla livsmiljöerna enbuskmarker på hedar och kalkgräsmarker (5130), gräsmarker på kalkhällar (6110), nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker (6280), kalkkärr med gotlandsag (7210), klippvegetation på kalkrika bergsluttningar (8210), uppspruckna kalkstenshällmarker (8240) och trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070) ska bevaras i gynnsam bevarandestatus.

Typiska växt- och djursamhällen, och arter som solvända, axveronika och svartbräken skall ha gynnsam bevarandestatus, liksom de skyddsvärda arterna berguv, kalkkrassing och styv kalkmossa. Förutom dessa arter finns ytterligare fem arter kärlväxter, två arter lavar och en fjärilsart som är rödlistade.

Strukturer som död ved och gamla träd skall förekomma i gynnsam omfattning. Igenväxningsvegetation skall inte förekomma i betesmarkerna i någon större utsträckning.

Områdets kulturhistoriska lämningar ska bevaras och synliggöras.

Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten skall kunna förekomma i hela reservatet, och besökare skall kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

Reservatet skall huvudsakligen skötas genom bete, vid behov kompletterat med röjning och plockhuggning.

2. Markslag och naturtyper

Barrskog (talldominerad, delvis impediment): 97 hektar.

Lövskog: 3 hektar.

Alvarmark: 74 hektar.

Våtmark (myrar och våtar): 14 hektar.

Öppen betesmark på f d åker: 3 hektar.

Stenbrott/grustäkt: 2 hektar.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

3. Historisk och nuvarande markanvändning

På skattdräggningskartan från år 1700-talet är marken nedanför klinten i väster hagmark. Kartan visar också att någon liten åker då fanns i reservatet. I myrarna och våtarna tog man förr ag för till exempel taktäckning. På 1700-talskartan beskrivs alvarmarken dels som en bar klippa utan skog, dels som en bergkulle beväxt med några små tallar. Den beskrivs vidare som tjänlig till kalkstensbrott. Ett äldre kalkbrott finns i reservatet och en liten grustäkt. Det finns också åtskilliga spår av äldre kalkbrytning.

I stort sett hela reservatet har troligen tidigare betats extensivt. Betet har dock numera upphört inom stora delar av reservatet, men ett par delar är inhägnade och betas fortfarande.

Skogen har sannolikt under lång tid skötts genom plockhuggning. Ett hygge i sydvästra delen är det enda spåret av modernt skogsbruk. Där betet har upphört, och även i de delar som betas idag, har igenväxningsvegetation fått fäste och breder ut sig. Stora delar av alvaret och skogsmarken har ett tätt buskskikt, och många unga träd har också lyckats etablera sig. Av den ekonomiska kartan från 1930-talet framgår att området då var öppnare.

Östergarnsbergets nordbrant väster om Östergarns kyrka år 1909.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

Flygbild över den östra delen av Östergårnsberget 2003. Jämför med den svartvita bilden från 1909 på föregående sida.

4. Beskrivning av bevarandevärdena

4.1 *Biologiska bevarandevärden*

Reservatet består av både alvar, skog, myr och klippbranter. Detta ger en stor mångfald av olika växter och djur. Olika naturtypers utbredning framgår av kartan, bilaga 4.

Uppe på Östergårnsbergets platå finns en mosaik av alvar och mager kalktallskog. Alvarmarken består av både kala hållar och marker med vittringsgrus eller klappersten. På alvaret växer typiska arter som fårsvingel, gul och vit fetknopp, bergskrabba, backsmultron, tulkört, grusslok, backtimjan, liten sandlilja, spåtistel, axveronika, vildlin samt gulvit och grå renlav. Det finns också lite mer speciella arter som gotlandssolvända, kalkkrassing och styv kalkmossa (se vidare i tabellen för rödlistade arter nedan). På alvarmarken finns också hållsnäcka. Alvarmarken är till stor del igenväxt med framför allt en, nypon och slån.

Söderut övergår det öppna alvaret alltmer i skog. Skogen består huvudsakligen av mager och lågvuxen hållmarkstallskog med inslag av gran, oxel och ask. På senare tid har en mängd unga tallar etablerat sig. I dagsläget har skogen på många håll ett tätt buskskikt av en, slån, nypon och hagtorn.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

Söderut och längst i väster blir marken friskare och skogen mer högväxt. Här är också inslaget av gran betydligt större. Markvegetationen i skogen är naturligt nog mer skuggbetonad än på alvaret, och här växer bland annat lundskäfting, blåsippa, grusslok och örnbräken. I skogen finns inslag av gamla tallar och död ved i form av stående torrträd. I den sydvästligaste delen av reservatet, på fastigheterna Fagle 1:2 och 1:3 samt Falhammars 1:17 och 1:18, finns ett 17 hektar stort skogsområde som är klassat som nyckelbiotop.

I en sänka på en höjd av 30 meter över havet ligger Gannemyr, som domine-
ras av ag och trådstarr. I kanterna växer även ängsnycklar, ängsstarr, ängsull,
majviva, ängsvädd och spindelblomster. I reservatet finns också ett par mindre
vatar och, längst i sydväst, en växtrikt källmyr (se foto på nästa sida).

Nedanfö-
r klippkanterna och i rasbranterna växer mycket lövträd, bland annat
ask, lönn, oxel och valnöt. Nedanfö-
r kanten i nordväst och väster växer tallskog.
I bergsbranterna finns två områden som är klassade som nyckelbiotop. De har
en värdefull kryptogamflora, med bland annat de rödlistade lavarna ädellav
Megalania grossa och västlig njurlav *Nephroma laevigatum*. Här finns även platt och
grov fjädermossa, korallblylav, västlig njurlav, ädellav och skriftlav. Typiska
växter är svartbräken och murruta. I klippbranterna finns även de hotade arterna
hjorttunga och kalkbräken.

Västra delen av Gannemyr.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

Källmyr belägen på fastigheterna Fakle 1:2 och 1:3.

I en av klippbranterna har tidvis berguv häckat. Vid en inventering av fladdermöss hittades två arter i Östergarns kyrka (nordisk fladdermus och mustachfladdermus). Dessa använder säkert vissa delar av Östergarnsberget som jaktmarker. Några andra inventeringar av djurlivet har inte gjorts, men enligt uppgifter från ArtDatabanken kan det finnas kattunvisslare *Pyrgus alveus* här.

Rödlistade arter

Följande rödlistade arter har påträffats i reservatet. Fjärilen kattunvisslare observerades i mitten av 1940-talet, och exakt var i Östergarn den hittades är okänt, men arten kan finnas inom området även idag.

Art	Hotkategori
Ävjestarr	NT (missgynnad)
Piggfrö	VU (sårbar)
Kalkkrassing	NT (missgynnad)
Kalkbräken	VU (sårbar)
Kranssalvia	VU (sårbar)
Hjorttunga	EN (starkt hotad)
Kattunvisslare	NT (missgynnad)
Västlig njurlav	NT (missgynnad)
Ädellav	NT (missgynnad)
Berguv	NT (missgynnad)

Berguven har en lång häckningstid, från slutet av februari till mitten av juli. Den är då känslig för störningar, t.ex. i form av bergsklättring eller andra aktiviteter i klippbranterna.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

Hjorttunga är känslig för uttorkning och all form av störning, och behöver skyddas helt. Igenväxning, liksom kalkbrytning och annan markförstörelse, är de största hoten mot kalkbräken. Igenväxning är ett hot även mot piggfrö, kranssalvia och kalkkrassing. För att gynna piggfrö och kalkkrassing är bete en fördel, eftersom djurens tramp skapar små öppna ytor som fröna behöver för att kunna gro. Det största hotet mot ävjestarr är dikning av våtmarker. Beträffande lavarna hotas de i första hand av avverkning av de lövträd de växer på.

För att de rödlistade växterna ska kunna fortleva är det alltså viktigt att Östergarnsberget hålls öppet genom röjningar och bete. Bergbranterna bör till dock stor del lämnas relativt orörda.

4.2   *Kulturhistoriska bevarandevärden*

På Östergarnsberget finns många kulturlämningar. De äldsta är stensättningar (gravar) från järnåldern. Bakom skolan finns en plats där bönderna enligt traditionen skall ha byggt ett klocktorn efter det att ryssarna år 1715 hade plundrat kyrkan och bland annat tagit kyrkklockan. På ett ställe finns också en källa och inskriptionen "Lettiska flyktingar år 1945 maj", som ett minne av de många flyktingar som tog sig hit i små båtar under andra världskriget. Linnés väg mellan Gammelgarn och Ardre går över Östergarnsberget, och är markerad med skyltar

Till kulturvärdena hör också de många spåren efter kalkbränning. I reservatet finns fyra kalkugnar, och en hel del spår av äldre småskalig stenbrytning.

4.3   *Geovetenskapliga bevarandevärden*

Östergarnsberget utgörs till största delen av en hållmarksplatå som höjer sig över det omgivande landskapet. I väster, norr och öster avgränsas platån av branta inlandsklintar, medan den i söder sluttar mjukt nedåt. I klintkanterna finns ett flertal imponerande grottor, som har gröpts ur av havet. Nedanför klintarna finns strandvallar som bildades av svallande vågor på havsyttans dåvarande nivå. En stor mängd nedrasade block ligger under inlandsklintarna.

Berggrunden består till största delen av lagrad kalksten som inom större delen av området bara täcks av ett mycket tunt jordtäckte eller bildar kala, delvis uppspruckna hållmarker. Hållmarkerna ovanför klintarna utmärks framför allt av karstmarkerna. Där förekommer den mesta vegetationen i sprickorna, där ett djupare jordlager kunnat bildas.

Till övervägande del ligger Östergarnsberget drygt 30 meter över havet, den högsta punkten, Massarveklint i väster, är dock belägen 42 meter över havet. De lägsta punkterna i reservatet ligger runt 20 meter över havet. I norr finns ett gammalt kalkbrott som inte längre används.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

4.4 *Bevarandevärden för friluftsliv*

Östergarnsberget är ett populärt utflykts- och strövområde. Många besökare vägleds hit av boken *Gotlands natur, en reseguide*.

5. Källor

- Ahlén, I. 1998. Gotlands fladdermusfauna 1997.
- Andersson, A. & Jacobson, R. 1984. Översiktlig naturinventering. Botanik. – Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Berry, L. & Ström, G. 1997. På stigar och vägar – en guide till gotländska vägminnen. – Länsstyrelsen i Gotlands län & Vägverket Region Gotland.
- Cederberg, B. & Löfroth, M. (red.) 2000. Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. – ArtDatabanken.
- Ekstam, U., Jacobson, R., Mattson, M. & Porsne, T. 1984. Ölands och Gotlands växtvärld. – Natur och Kultur.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 2002. Svenska alvarmarker – historia och ekologi. – Naturvårdsverket.
- Elmquist, H. 1989. Sällsynta och hotade fjärilar på Gotland. – Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Gotlands Botaniska Förening. Projekt Gotlands flora – Databas.
- Gärdenfors, U. (red.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. – ArtDatabanken.
- Högström, S. 1999. *Sphagnum* på Gotland. Vitmossobservationer 1983-1996. – Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Ingmansson, G. & Petersson, J. 2002. Kalkkrassing, *Sisymbrium supinum*, på Gotland. – Rindi 22: 21-30.
- Kloth, J.-H. & Lovén, U. 1991. Gotlands natur. En reseguide. Andra uppl. – Gotlands Fornsals förlag.
- Linnaeus, C. 1745. Carl Linnaei Öländska och Gotländska Resa på Riksens Höglovliga Ständers Befallning Förrättad År 1741. – Uppsala och Stockholm.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1992. Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 2000. Områden av riksintresse för naturvård i Gotlands län enligt 3 kap 6 § miljöbalken.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1984. Värdefull natur på Gotland.
- Löfroth, M. (red.) 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. – Naturvårdsverket.
- Martinsson, M. 1997. Våtmarker på Gotland. – Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Munthe, H., Hede, J. E. & Lundqvist, G. 1929. Beskrivning till kartbladet Katthammarsvik. – Sveriges Geologiska Undersökning, Ser. Aa, n:o 170.
- Pettersson, B. 1958. Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. – Acta Phytogeographica Suecia 40.
- Thulin, M. 1977. Nya fynd av gotlandsranunkel och hjorttunga på Gotland. – svensk Botanisk Tidskrift 70: 301-302.

II Plandel

1. Skötselområden

Reservatet är indelat i sex skötselområden. Indelningen är gjord efter den skötsel som behövs i olika delar av reservatet, och följer i stort sett de olika markslagens utbredning (se karta bilaga 4). Övergången mellan skog och alvar är dock ofta otydlig och de två markslagen går in i varandra. Indelningen i skog respektive alvar är således ganska grov.

Gemensamt för hela reservatet är att de flesta av de värdefulla växtarterna gynnas av bete och tramp, och därför bör bete komma till stånd på så stor del av reservatet som möjligt. Tillskottsutfodring bör inte ske eftersom kväverik mark är ett hot mot flera av de värdefulla växterna.

1.1 Skötselområde 1: Alvaret

Nuläge: Alvaret är i dagsläget igenväxt med buskar, mest en, nypon och slån, i några delar även unga tallar och lövsly. Några delar betas, och där är det mer öppet.

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus:

Alvarmarken har gynnsam bevarandestatus när:

- Utbredningen av naturtyperna nordiskt alvar och prekambrika kalkhällmarker (6280), uppspruckna kalkstenshällmarker (8240) och enbuskmarker på hedar eller kalkgräsmarker (5130) inte minskar.
- Igenväxningsvegetation inte förekommer i nämnvärd omfattning.
- Förekomst av de typiska arterna spåtistel, solvända och axveronika samt de särskilt skyddsvärda arterna kalkkrassing och styv kalkmossa inte minskar.

Skötselåtgärder

Marken betas varje år. Till att börja med krävs röjning av enbuskar, slån, nypon och andra buskar samt lövsly och ungtall. Framför allt är det mycket av de sista årtiondenas buskar och träd som behöver tas bort. Träd och buskar som växer i eller på stensättningar, kalkugnar och andra kulturlämningar bör röjas bort.

Därefter kan återkommande röjningar behövas, om inte betesdjuren lyckas hålla efter buskar och träd. Är det dessutom någon del av reservatet som inte blir betad så kommer sådana röjningar att behövas oftare.

I norra delen av reservatet, ovanför parkeringen vid besöksplatsen, finns ett litet skräppupplag som bör tas bort.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

1.2 Skötselområde 2: Skogen

Nuläge: Skogen består av tall med inslag av bland annat gran, oxel och ask. Buskskiktet är mest en, lövsly, slån, nypon och hagtorn. Bitvis är skogen tät, men det finns mindre täta områden och enstaka ställen som är glesa. Några delar betas.

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus:

Skogen har gynnsam bevarandestatus när:

- Igenväxningsvegetation inte förekommer och det finns rik förekomst av gamla tallar och död ved.
- Typiska arter som blåsippa och grusslok förekommer rikligt.
- Inga träd eller buskar växer på eller i stensättningar, kalkugnar och andra kulturlämningar.

Skötselåtgärder

Skogen betas tillsammans med alvarmarken. Ingen slutavverkning eller andra skogsbruksåtgärder får ske.

Där skogen är som tätast behövs en liten utglesning av yngre och medelålders tall, gärna så att några solöppna luckor bildas. Buskskiktet, framför allt en, slån, nypon och lövsly skall glesas ur.

Någon underhållsröjning då och då kan behövas, om inte betesdjuren lyckas att hålla efter buskar och träd. Är det dessutom någon del av reservatet som inte blir betad så kommer sådana röjningar att behövas oftare.

1.3 Skötselområde 3: Myrarna

Nuläge: Gannemyr har ingen öppen vattenspegel utan är beväxt med ag och trådstarr. Längs kanterna finns skog och några ställen har en öppen kantzon med växter som ängsnycklar, ängsull och majviva. Den största av våtarna i väster har en liten öppen vattenspegel som omges av ag. Agen breder mer och mer ut sig och vattenspegeln minskar. I kantzonen växer bland annat ängsnycklar och ävjestarr.

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus:

Myrarna har gynnsam bevarandestatus när:

- Utbredningen av kalkkärr med gotlandsag (7210) är 11,6 ha
- Utbredningen av våtar är 1,4 ha
- Kantzonerna till största delen är fria från träd och buskar
- Den rödlistade arten ävjestarr förekommer i våtarna.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

Skötselåtgärder

Buskar och unga träd skall röjas bort från Gannemyrs öppna kantzoner. Våtarna skall hållas öppna.

1.4 Skötselområde 4: Klippbranterna

Nuläge: I och nedanför klippbranterna växer på många håll ganska mycket träd och buskar. I väster dominerar tall och i norr och öster dominerar lövträd, framför allt ask och oxel.

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus:

Klippbranterna har gynnsam bevarandestatus när:

- Täckningsgraden av träd och buskar varierar, så att vissa partier är öppna och solbelysta, medan andra partier är trädbevuxna.
- Förekomst av de typiska arterna svartbräken och murruta
- De rödlistade arterna hjortunga och kalkbräken förekommer.
- Berguven finns kvar.

Skötselåtgärder

En försiktig röjning bland träd och buskar kan behövas för att få en så varierad miljö som möjligt. Både solöppna och mer eller mindre skuggiga lägen ska finnas i alla väderstreck. Eventuella röjningar och andra skötselåtgärder i närheten av berguven häckningsplats får bara utföras tiden september-januari, och skall göras försiktigt.

1.5 Skötselområde 5: Kalkbrott

Nuläge: Kalkbrottet i norr används inte idag, och har inte återställts efter brytningen. Igenväxningsprocessen har sakta börjat med bland annat små enbuskar.

Kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus:

Kalkbrott har en gynnsam bevarandestatus när:

- Ingen mer brytning av kalk eller grus förekommer

Skötselåtgärder

För närvarande finns inget behov av skötsel. Om det växer igen för mycket kan röjningar eventuellt behövas.

1.6 Skötselområde 6: Friluftsliv

Nuläge: Tillgängligheten till reservatet är relativt god. Det finns en parkeringsplats i norr. I söder finns en traktorgång som går längs reservatets kant. Från norr kan man följa Linnés stig, som är vägminne och markerad med skyltar.

12.8.2005

Dnr 511-5213-01

Kvalitetsmål:

- Två väl underhållna skyltar med information om reservatet ska finnas
- Vid ingångarna till reservatet och längs stigarna ska det finnas stöttor över stängsel

Skötselåtgärder

Informationsskyltar sätts upp. För att göra reservatet tillgängligt även från öster och väster kan parkeringsplatser anordnas, t.ex. i grustaget i öster. Om fler stängsel sätts upp behövs också fler stöttor eller grindar.

2. Dokumentation och uppföljning**2.1 Uppföljning av skötselåtgärder**

Förvaltaren skall dokumentera och följa upp utförda skötselåtgärder.

2.2 Uppföljning av kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus

Dokumentation och övervakning av de Natura 2000-habitat och -arter som förekommer inom reservatet skall ske i enlighet med det program som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport "Uppföljning av Natura 2000 i Sverige".